

Беби-бум у неолиту

Животни стил жена у једном тренутку у праисторији знатно се променио – почеле су да живе у сталним насељима, куће су им постале топлије, а у исхрану беба увеле су кашице од житарица

Знате ли да свака трудноћа оставља трага на зубу?, пита нас др Софија Стефановић, ванредни професор на одељењу за археологију Филозофског факултета у Београду. Док са дирљивом нежношћу узима сићушне зубе скелета из Лепенског вира, који потичу из доба неолита, ова научница објашњава:

– Када се корен зуба пресече, на њему се микроскопом могу видети насlage зубног цемента, које изгледају попут годова на дрвећу. Преброявањем тих наслага можемо сазнати колико је живела власница зуба. А када жена затрудни та линија зубног цемента постаје дубља и тамнија због недостатка калцијума који фетус „повуче“. На основу тих тамних бразди можемо да установимо колико је жена имала деце, не само савремена жена, већ и она која је живела у праисторији. Ускоро започињемо обимну студију која ће нам дати одговоре на питања зашто је у неолиту дошло до демографског „бума“, када је почињао репродуктивни период жена тог доба и када се завршавао и колико је деце у просеку рађала жена у праисторији – истиче наша саговорница.

Др Софија Стефановић не крије понос због тога што је део првог истраживачког тима из Србије који чине археолози и биоархеолози са Филозофског факултета у Београду, који је од Европског истраживачког савета добио 1,7 милиона евра да би кроз пројекат BIRTH установио због чега се у неолиту повећао број становника – да ли је за то одговоран нови начин исхране, односно увођење житарица и угљених хидрата.

– До неолита, односно до пре 7.000 пре нове ере, човечанство је било на наталитетном минимуму. У неолиту се први пут повећао број људи, а то

Фото А. Радван

Софија Стефановић и скулптура из Лепенског вира, тзв. Вулва, стара око 8.000 година

знамо на основу тога што се повећао број археолошких локалитета. Међутим, до сада нисмо нашли биолошко објашњење за ову појаву. Сада тражимо биолошке доказе уз помоћ скелета са Ђердапа, који потичу између 10.000 и 5.000 година пре нове ере. На основу биоархеолошких остатака, ми ћемо анализирати њихов начин живота и покушаћемо да установимо да ли је промењен начин исхране у вези са фертилитетом – каже Софија Стефановић.

Паша саговорница додаје да њен истраживачки тим већ има резултате пилот студије BEAN пројекта, која је рађена на 40 скелета и која показује да је дужина дојења у неолиту

скраћена и констатује да се овај налаз може довести у везу са порастом наталитета.

– Ако знамо да је могућност зачећа смањена док жена доји дете и ако знамо да су се у неолиту први пут појавиле житарице, логично је претпоставити да су маме могле да рашије престану са дојењем и да у храну убаце „папице“ и „кашице“. Скраћење периода дојења позитивно је утицало на фертилитет. Ми претпостављамо и да су неке намирнице, које су, попут рибе, богате цинком могле повољно утицати на фертилитет. Осим тога, можемо да констатујемо да се „стил живота“ жена у неолиту знатно променио и то – боље. Наиме, у неолиту људи почињу да живе у сталним насељима, куће постају топлије и жене добијају могућност да складиште храну и више нису под стресом да ли ће гладовати и да ли ће имати кров над главом. Ако знамо да топла клима утиче на ширење карлице (у скандинавским земљама карлице жена су уже и дуже), могуће је и да је побољшање временских услова довело до морфолошких промена женског тела – објашњава др Софија Стефановић.

По завршетку ове студије, која ће трајати пет година, српски истраживачки тим добиће одговор на питање због чега су бебе у неолиту умирале након порођаја, колика је била њихова порођајна тежина и дужина, обим главе и размак кукова. На основу скелета беба установиће се чиме су се мајке храниле и то ће бити први подаци те врсте у науци. Највећи део материјала који ће бити коришћен у овом истраживању јесте са Ђердапског локалитета, где је пронађено више од 500 скелета који потичу из неолита.

А за свега неколико месеци наши археолози добиће одговоре на питања – како је изгледао геном осам особа које су живеле између 10.000 и 6.000 година пре нове ере на територији Ђердапа. Они су у сарадњи са колегама из Мајнца успели да реконструишу геном осам особа из неолита и мезолита, односно открију њихове физичке карактеристике, боју косе и очију и генетски потенцијал за болести.

Катарина Ђорђевић

► По завршетку ове студије, српски истраживачки тим добиће одговор на питање због чега су бебе у неолиту умирале након порођаја, колика је била њихова порођајна тежина и дужина, обим главе и размак кукова. Установиће се и чиме су се мајке храниле и то ће бити први подаци те врсте у науци